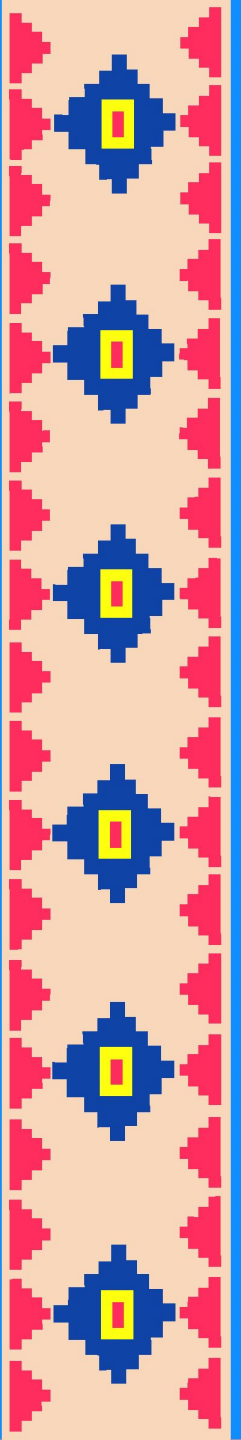
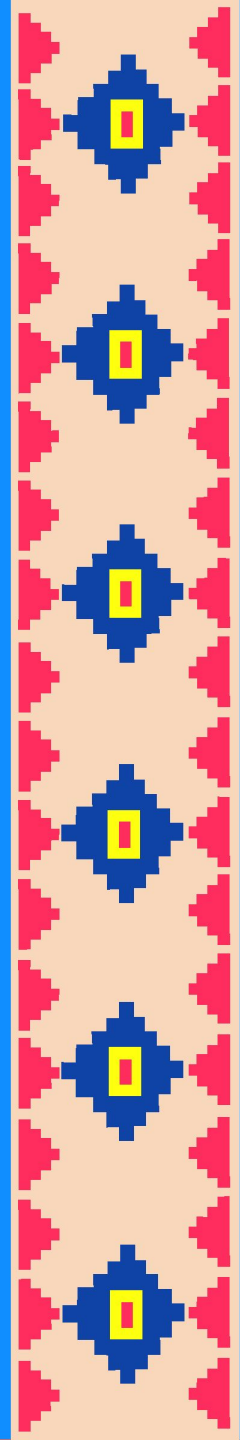

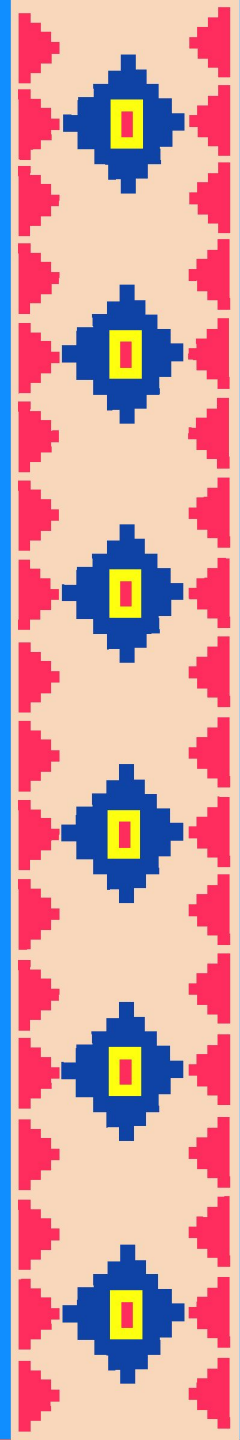
Духовне
красномовство
(гомілетика),
його жанри і
характерні риси

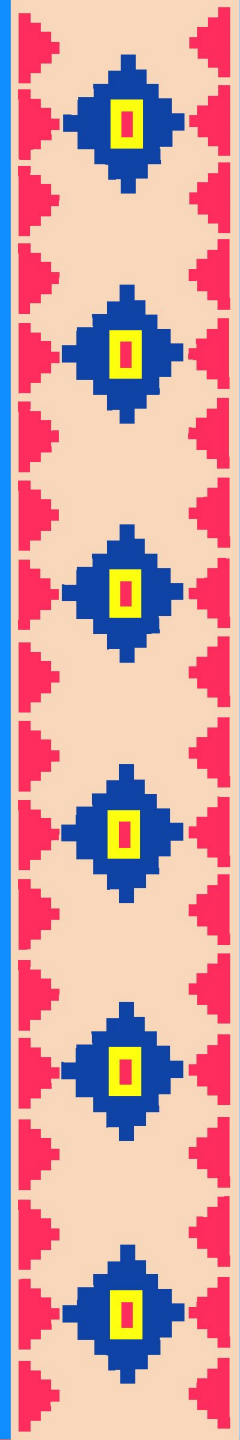

Церковно-богословське красномовство (гомілетика) - один із видів церковного красномовства, який має давні традиції, спою історію, видатних майстрів слова, таких як Іоанн Златоуст, Василій Великий, Іоанн Богослов та інші.

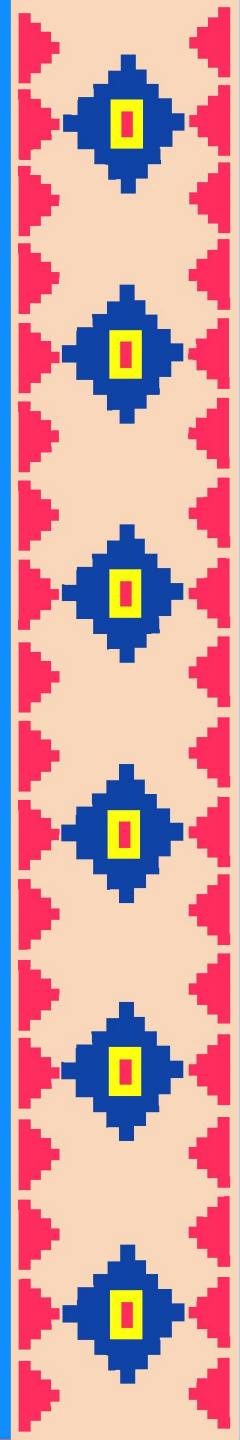
Гомілетика - наука богословська; вона пояснює теорію церковної співбесіди, пастирського проповідування слова Божого, історію проповідницької літератури, визначає мету проповіді, надає практичні рекомендації, поради через «уроки віри й благочестя».

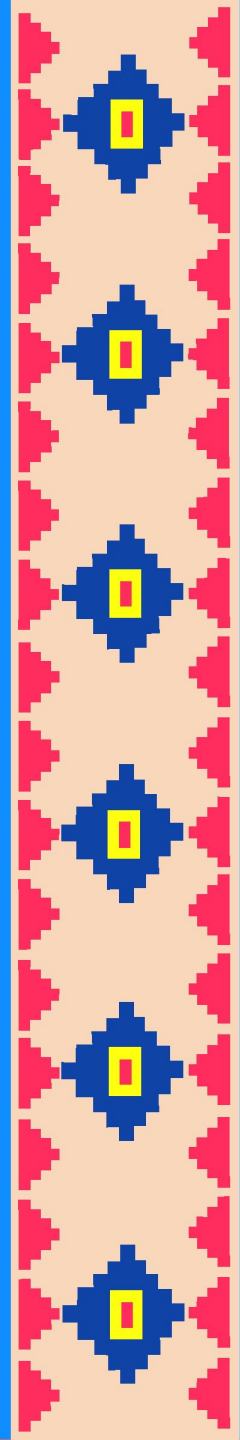
Релігійні оратори мають великий вплив на слухачів не тільки завдяки духовному змісту Біблії та проповіді, а й завдяки красі, естетичній силі всіх видів мистецтва - архітектури, живопису (іконопису), музики (хоровий спів у православних, органна музика у католиків), цілющим ароматам кадильниць тощо.

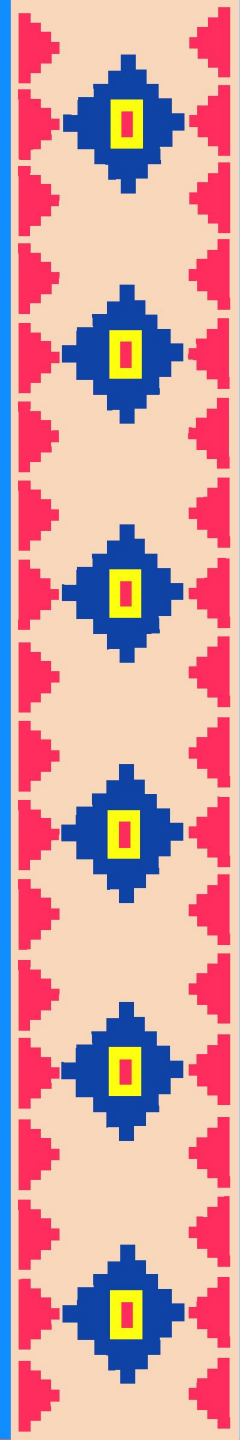
Церковно-богословське (гомілетичне) красномовство приділяє значну увагу ЗМІСТУ й ФОРМІ промови, проповіді, духовної бесіди, зокрема виховується людина в дусі християнської поведінки стосовно Бога, ближнього, самого себе, у т. ч. через вишуканість стилю мовлення, його багатство, пишність, ясність, експресивність тощо, а також завдяки зовнішньому виглядові проповідника, священика, який повинен бути благопристойним, благородним у думках, словах, вчинках, стриманим у рухах, не сміятися у храмі, говорити не голосно й не тихо, а відповідно до акустичних характеристик храму, до предмета мовлення тощо.

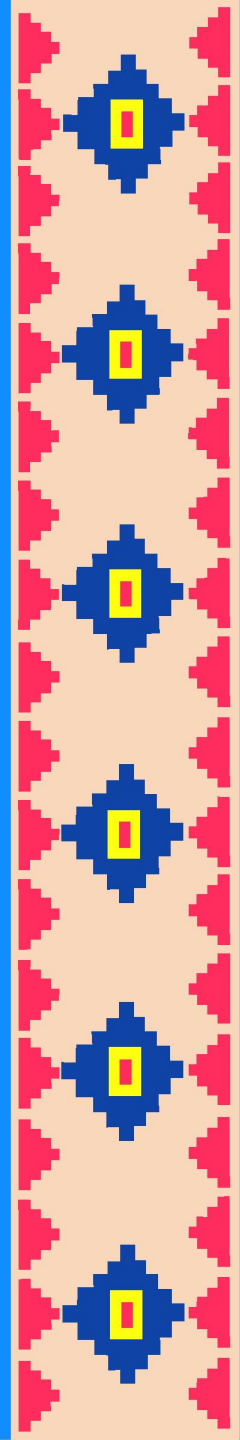
Ці та інші поради церковно-богословських ораторів становлять для вчителя-вихователя значний інтерес, оскільки є частиною багатой духовної культури народу й усього людства, відкривають допитливому розумові нові грані художньо-ораторського мовлення церкви, важливі аспекти впливу не лише на розум, а й на емоції та волю слухачів, коли виховується довіра до мовця, бажання поділитися з ним найпотаємнішими думками й почуттями. На нашу думку, здібний учитель інтуїтивно використовує елементи гомілетики у світській щиросердечній бесіді з вихованцями, а свій виступ забарвлює сповідальними рисами.

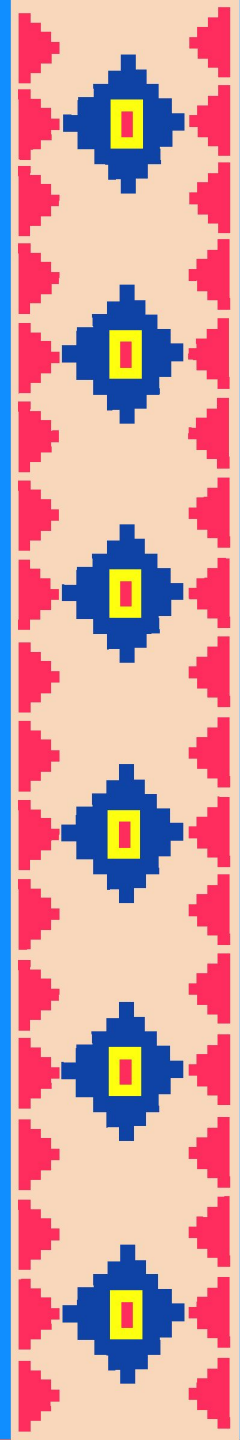
Однією із суттєвих ознак демократизації життя суспільства є перехід від повчаючого **МОНОЛОГУ** до гострого **ДІАЛОГУ** з реальним чи уявним опонентом, розвиток еристички. Не применшуючи значення монологічної форми, зазначимо, що авторитарний монолог адміністративно-командної системи протирічив засадам демократизованого суспільного життя, яке будується на діалозі в політиці, пропаганді, навчанні.

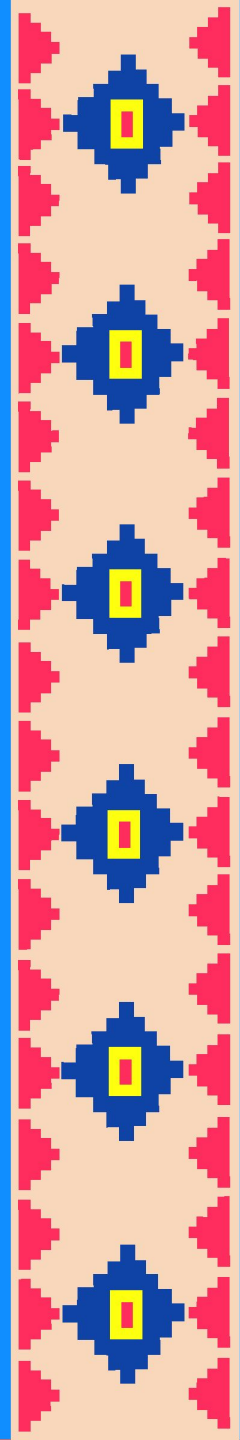
Учені-методологи, методисти з проблем риторики, еристики, теорії аргументації пишуть про необхідність ефективного, інтенсивного підвищення мовної ерудиції суспільства, зокрема працівників у галузі освіти. Хто нині перемагає у полеміці, дискусії, науковому спорі? Очевидно, той, хто добре знає загальний настрій, інтереси групи, яка представляє в цілому громадську думку, хто завойовує її повагу, довіра, співучасть чесним, продуманим викладом своєї позиції, яка повинна бути витримана в інтересах суспільства суверенної держави.

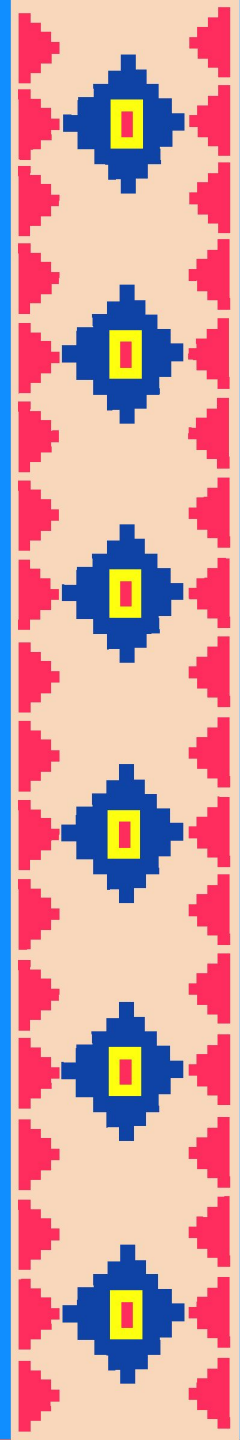
Невміння вести демократичний,
конструктивний діалог
призводить до протистояння
сил у суспільстві. Демократичні
сили програють перед
опонентами через цілу низку
причин, зокрема через невміння
зрозуміти, проаналізувати
позицію опонента чи аудиторії
через її незнання.

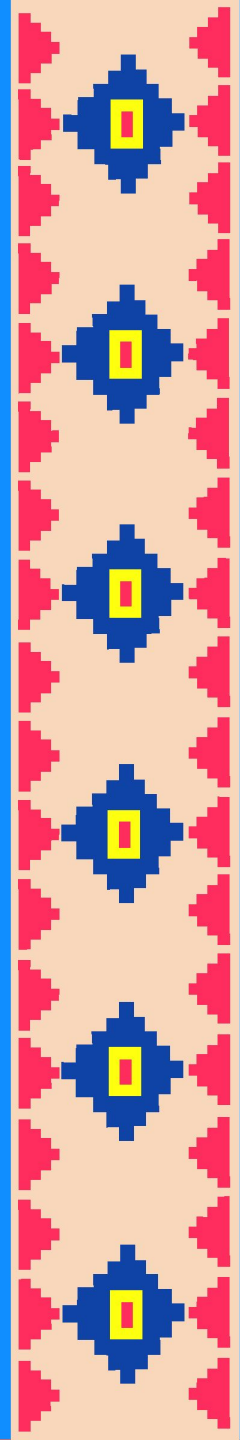
Учення про види, принципи і правила полеміки веде свій родовід із часів античності, коли існував високий рівень освіченості, цивілізованості, завдяки чому люди з могутнім інтелектуальним, моральним потенціалом мали величезну силу соціального, політичного впливу, спирались на високу активність суспільної діяльності усіх громадян афінського полісу. Зазначимо, що громадський діяч, який не міг перемогти у полеміці, втрачав вплив на державні справи, а часом його навіть виганяли з Афін, як Есхіла, який програв Демосфену славнозвісний діалог «Про вінок».

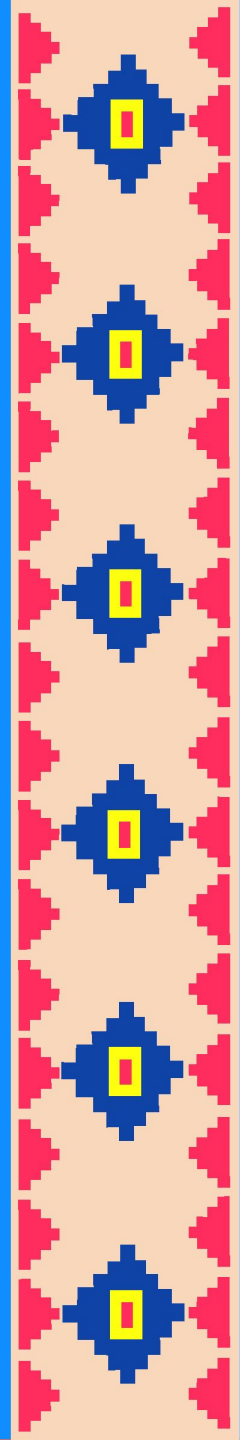
Філософське обґрунтування діалогу, полеміки дали давньогрецькі вчепі-філософи Сократ і Платон, сформулювавши основи діалектичного мислення, аподиктичної (конструктивної) полеміки: «Якщо я знаю, що нічого не знаю, але хочу знати, то знання про моє незнання примусить роздумувати й відшукати істину». У діалозі з внутрішнім опонентом вчили мистецтву переконувати Платон, Сократ, Аристотель, Цицерон. Античні оратори користувалися прийомом діалогізації монологу, ведучи у своїх трактатах з ораторики уявний діалог з опонентом.

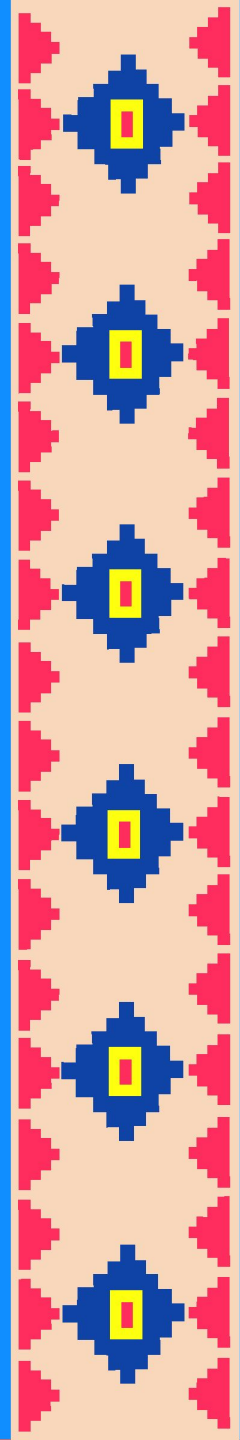
Звертаючись до демократичної дискусії, цього основного рушія демократизації суспільства, ми спираємося на етичні засади ведення конструктивного діалогу, які були закладені античними авторами: «Усяке знання, відокремлене від справедливості, є крутійством, а не мудрістю», - писав Платон у діалозі «Горгій». Або: «Поки добродійність не стане керівництвом до дії, ніяка кількість кораблів і ніякі укріплені стіни не врятують державу від розкладу й загибелі» (там само).

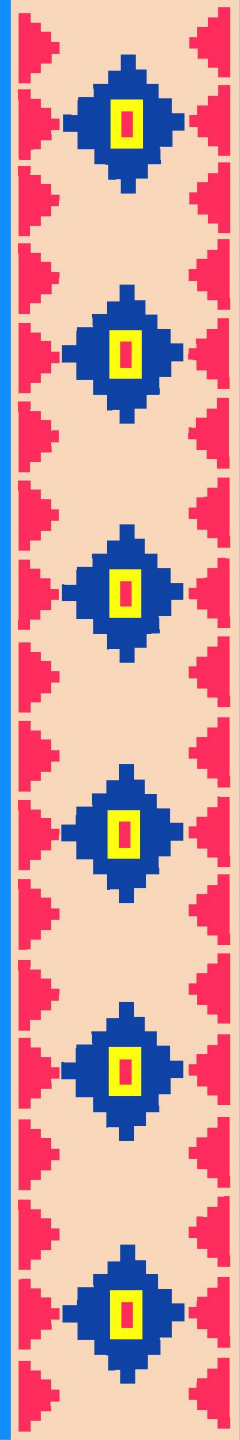
Античні філософи-діалектики будували теорію діалогу, як і всю теорію риторики, на основі трьох базових понять: етос, ідея, пафос. Першість належала етосу, ідея залежала від морально-етичної позиції оратора, який розвивав певну ідею. Ця позиція є базовою для всіх ораторів, які відстоюють моральну ідею, спрямовану на благо людства.

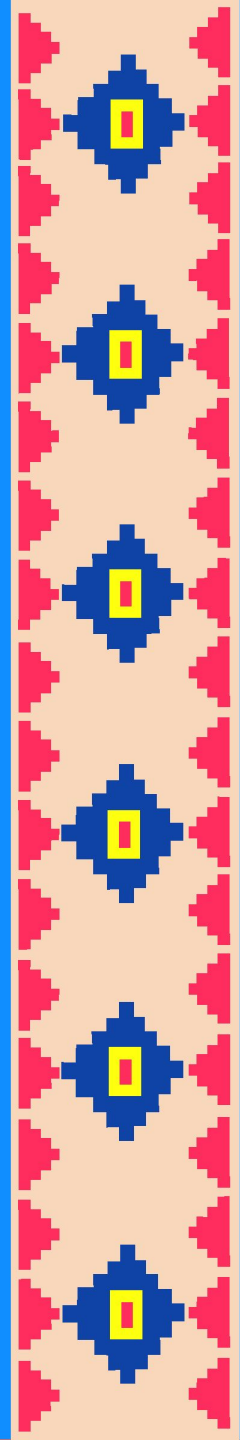
Життя свідчить: якщо
дискусію, полеміку ведуть у
конструктивному дусі, вони
стають відчутною силою і
сприяють перемозі нових
ідей, уявлень в економіці,
політиці, культурі,
спонуканню найширших
верств трудящих до
активізації суспільного життя.

Дедалі більшого значення набуває діалог у зовнішній політиці, стверджуючи новий стиль міжнародних відносин на рівні обговорень, консультацій, переговорів, договорів тощо. Діалог - вагомий компонент діяльності сучасних політичних лідерів нового політичного мислення, інструмент формування цивілізованих внутрішньодержавних, міжнародних відносин.

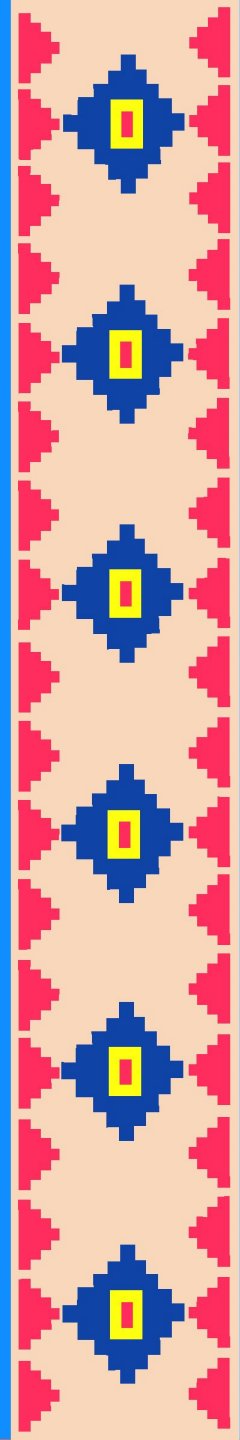

Діалог відіграє все вагомішу роль у різних сферах духовного життя держави: серед вчених - у процесі міждисциплінарної та міжнародної інтеграції наукової творчості; серед мистецтвознавців - через застосування у різних видах, жанрах мистецтва (література, театр, кіно). У сучасних міжособистісних стосунках діалог набуває нових рис щодо інтенсивності, характеру, змісту, виявляючи тенденції до більшої змістовності, дієвості.

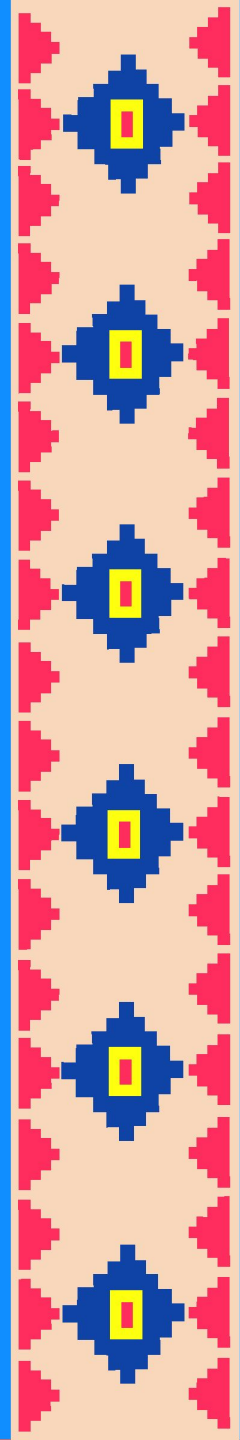

В академічній педагогічній ситуації діалог - найефективніший засіб освіти й виховання підростаючого покоління, який сприяє інтенсифікації навчального процесу, демократизації стосунків у школі нового типу.

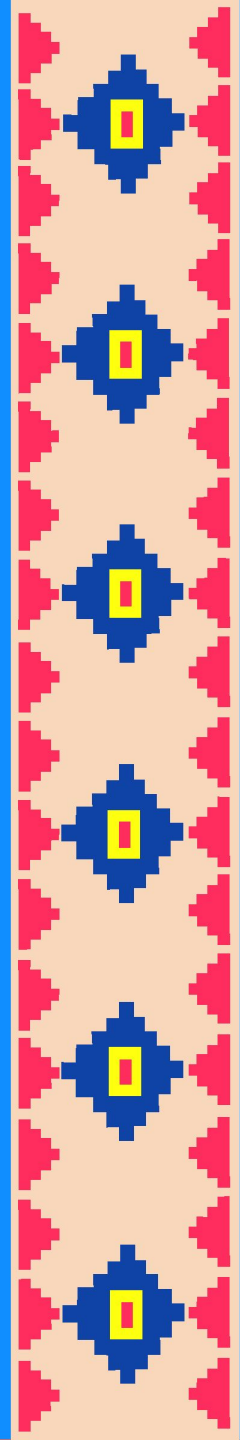
Отже, діалог - це величезне надбання людства, не лише витвір людини, а й певною мірою творець людської особистості.

Основні різновиди діалогу: дискусія, диспут, полеміка, бесіда-полілог, спір тощо. На думку відомого болгарського дослідника Гіргіна Гіргінова, багате й повнокровне спілкування можливе між духовно багатими людьми гострий, змістовний і дієвий діалог характерний для діалектично мислячих людей, творчих особистостей, які постійно працюють над своїм духовно-інтелектуальним зростанням.

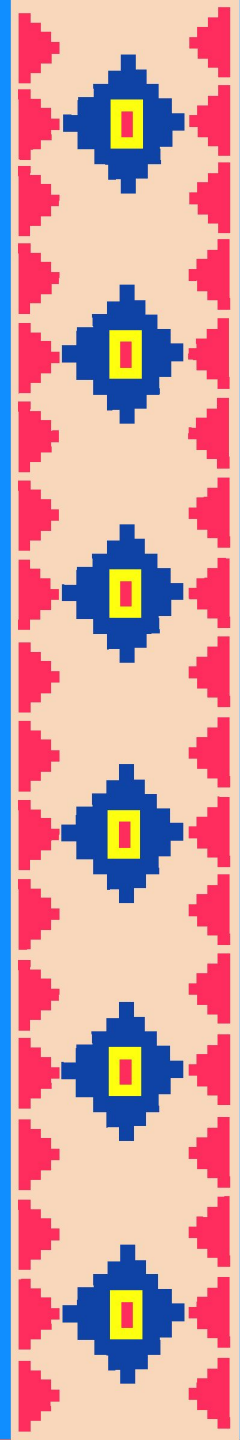

Діалог реалізується у декількох основних формах, серед яких найпростішою є спір, що виникає начебто сам собою, під час зіткнення двох різних точок зору, думок, позицій. Завчасно підготовлений, продуманий спір становить собою дискусію (диспут). Відомо, що у навчально-виховному процесі ця форма є дуже популярною і продуктивною, її охоче використовують різноманітні неформальні об'єднання молоді, у дискусійних клубах тощо.

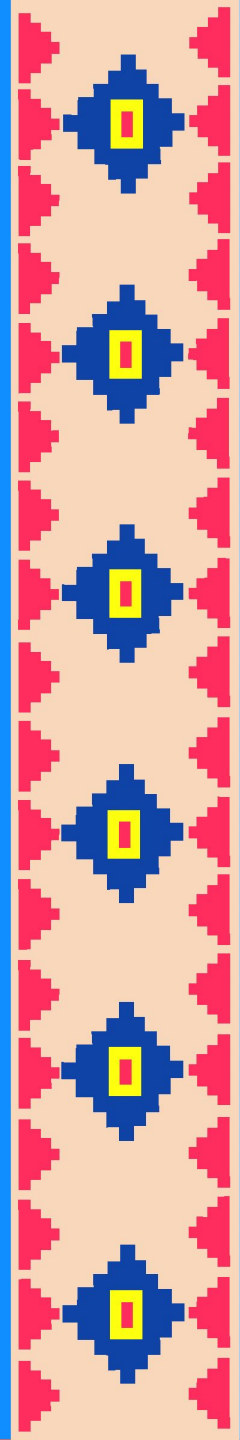
Бесіда є ефективним навчально-виховним інструментом у спілкуванні з учнями, студентами, які прагнуть до самовираження, самореалізації у діалозі із вдумливим, доброзичливим співрозмовником.

Ділова нарада - ефективний спосіб інтенсифікації виробничих стосунків, пошуку оптимальних виробничих шляхів. У засобах масової інформації також охоче використовують значний духовно-інтелектуальний потенціал інтерв'ю, прес-конференції, де чітко, яскраво виявляється творча енергія кожної особистості.

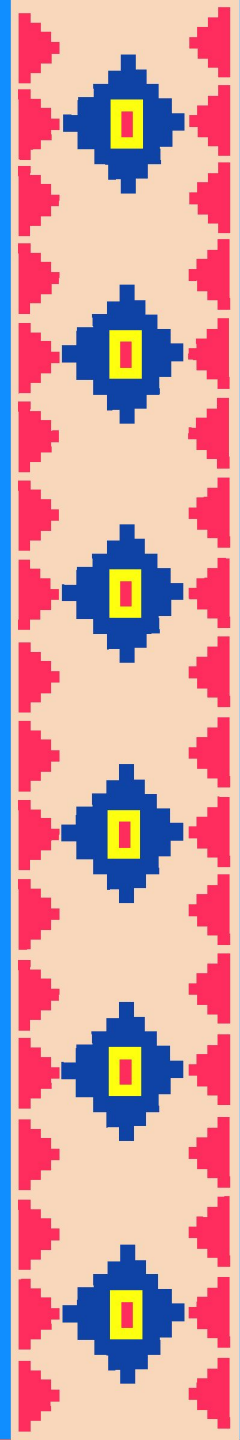

У навчальних та інших аудиторіях активно використовуються такі заходи, як ділова гра, «круглий стіл», вечір запитань і відповідей тощо, які максимально інтенсифікують комунікацію учасників, є оптимальним шляхом до активізації інтелектуальних ресурсів співрозмовників, особливо серед молоді.

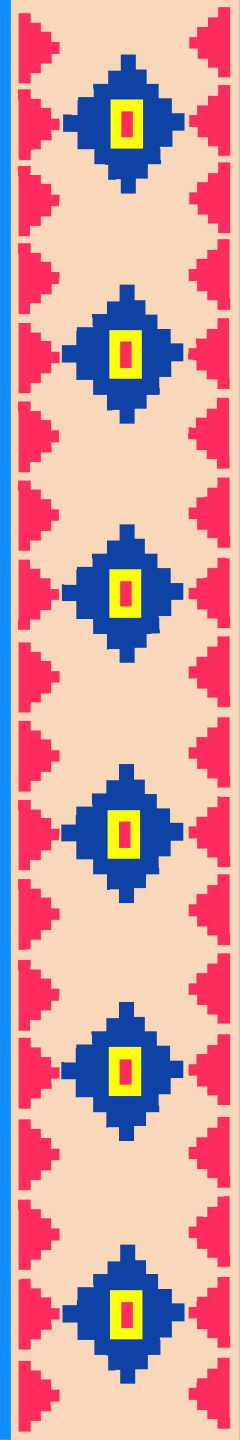
Для більшості видів діалогу притаманна полемічність розмови, зіставлення, протиставлення різних точок зору, великі пристрасті, емоції, які часом не контролюються розумом, що різко знижує їхній творчий потенціал, призводить до конфронтації, про що завжди пам'ятає досвідчений, підготовлений диспутант, полеміст.

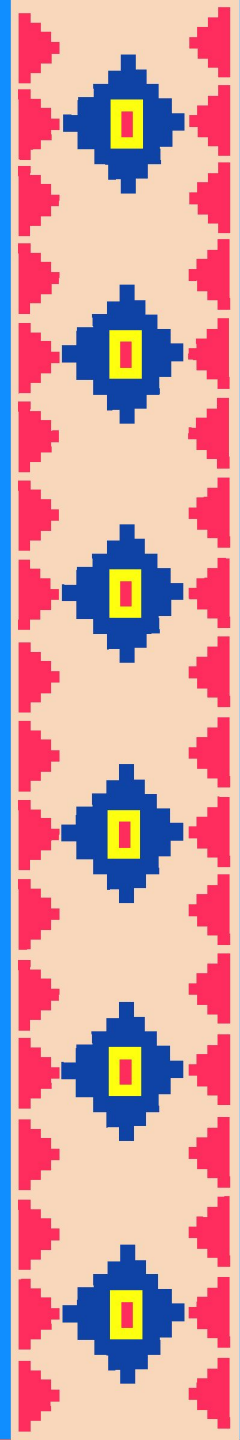
Демократичний діалог -
досить складний соціальний
феномен; будучи
інтердисциплінарним, він
вимагає комплексного,
системного вивчення,
співпраці різних наук -
логіки, філософії,
мовознавства, психології,
етики, педагогіки.

Педагог, викладач мусить глибоко вивчати, аналізувати такі аспекти діалогу, як логічний (суттєва форма мислення), соціальний і соціологічний (між різними соціальними групами), лінгвістичний (роль слова у діалогічному спілкуванні, сутність словесної творчості, структура, функції мови), психологічний (аналіз душевного стану співрозмовників), історичний досвід (осмислення багатющих за змістом,

яскравих за формою взірців), аксіологічний (розкриття його ціннісного значення й сенсу), педагогічний (вчити вести творчий діалог, прищеплювати бажання висловлювати ідею, ділитися своїми думками, переконаннями, формувати почуття повага до співрозмовника), політологічний (ідейно-політичний характер діалогу, застосування, з'ясування ідейно-політичних моментів у різних формах діалогу).

Такою є загальна схема розподілу жанрів ораторського мистецтва на основні роди й види. Вона, звичайно, дещо спрощує реальну дійсність і не дає можливості побачити всю різноманітність живого мовлення, спілкування однак сприяє формуванню переконань на традиціях як античного світу, так кращих здобутків світової та національної риторичної спадщини.